

Mai vei President Dieter F. Uchtdorf

Karua ni Daunivakasala ena Mataveiliutaki Taumada

Na kena ciqomi e dua na iVakadinadina ni Rarama kei na Dina

Ena sega walega ni vakalougatataki iko kei ira na nomu kawa na nomu ivakadinadina vakai iko ni rarama kei na dina ena bula oqo, ia ena sala vata talega kei iko me yacova na tawamudu.

Me vaka e dua na pailate ni wavgavuka, au dau vuka kosova e vuqa sara na vanua kei na wasawasa ena butobuto ni bogi. Niu dau raica yani na lomalagi ena bogi mai na noqu katubaleka ni dabedabe ni pailate, vakabibi na Vunilagi, sa

dau vakavuna meu qoroya na levu kei na titobu ni bulibuli ni Kalou—ka dau vakatoka na ivolanikalou me “vuqa na vuravura, ka sega ni wili rawa.”¹

E lailai mai na dua na senijuri sa oti na nodra a dau nanuma tu na dauvakadidike e maliwa lala ni noda vuravura Vunilagi sa ikoya na vuravura duadua ga e maliwa lala.² Era nanuma ni tu ena taudaku ni vunilagi na, lala tawa vakaiyalayala—lala didi, batabata, ka sega na kalokalo, rarama kei na bula.

Ena gauna sara e torocake mai kina na ivakatagedegede ni vakadodo rairai—oka kina na kena e macawa—sa tekivu mera raica mai e dua na dina vakasakiti na dauvakadidike e macawa: oya ni macawa e vakaitamera dina sara mai na ka e se bau vakabauta rawa eliu e dua, ka vakasinaiti na lomalagi ena vuravura tawa wili rawa, ka sega ni vakasamataki rawa na kedra yawa mai vei keda, ka dui tu kina e drau vakabilioni na veikalokalo.³

Ena loma ga ni dua na gauna leka-leka, sa veisau vakadua na noda kila me baleta na maliwa lala.

Nikua eda sa rawa ni raica eso vei ira na vuravura vakayawa e maliwa lala oqori.⁴

Ka da kila ni ra tu e kea.

Era a sa tu ekea ena dua na gauna balavu sara.

Ia ni bera nodra mai taura na kawa tamata na veiyaya kaukauwa sara ka rawa me kumuna vata na rarama e vakaselesitieli ka vakavotui ira mai na veivuravura e maliwa lala oqo, eda a sega tu ni vakabauta ni rawa ni yaco e dua na ka vakaoqo.

A sega ni veisau vakasauri na vakaitamera ni lomalagi kei vuravura, ia na noda rawa ni raica ka kila deivaki na dina oqo e veisau vakamatata sara mai. Mai na veivakararamataki levu oqori, a mai vakaveikilaitaki yani kina ki na veikila, ka a sega tu ni vakasamataki rawa, na kawatamata.

Sa Bau Dredre Meda Vakabauta Na Ka Eda Sega Ni Raica Rawa

Vakaevei mada ke a rawa mo lesuva tale na gauna ka veivosaki kei ira era a bula ena udolu se dua madaga na drau na yabaki sa oti. Vakasamataki mada na nomu tovolea tiko mo vakamacalataki vei ira eso na tekinolaji e daru taura vakamamada tu nikua. Kena ivakaraitaki, cava era na vakasamataki keda tukuna vei ira baleta na jabo jeti, ivakatakata ni kakana livaliva, veigacagaca vakalivalivatauri ga e liga ka tu kina na vale ni vola monalivaliva vakaitamera, kei na kedra vidio na makubuda ka da rawa ni wasea ena duavata ga na gauna kei ira na milioni na tamata wavokiti vuravura?

Eso era na vakabauti keda. Ia e vuqa era na vakalialiai, veisaqa, se mani tovolea sara mera vakagalui se vakamavoataki keda. Eso era na vakayagataka nodra vakatulewa, inaki, se veika matailalai mera vakaraitaka kina ni da lasutaki, lialia se vakarerevaki madaga. Ena rawa ni ra vakalewai keda ni da veivakacalai vei ira tale tiko eso.

Ia sa dina, era sa cala sara o ira oqo. E rawa ni ra vinaka se yalodinataki tu beka. E rawa beka ni ra vakila

Niu dau raica yani na lomalagi ni bogi vakavuqa me dau vakurabuitaki au na rabailevu kei na titobu ni nona ibulibuli na Kalou.

ni vinaka na nodra vakasama. Ia era na sega ni se rawa ni raica vakamatata baleta ni ra se sega ni ciqoma na taucoko ni rarama ni dina.

Na Yalayala ni Rarama

E vaka me sa dua tu na ivakarau vakatamata na noda nanuma tu ni da dina, veitalia ga ni da cala tu. Ia, kevaka sa vaka tu oqori, sa dua tu beka na noda inuinui? E sa na noda icavacava tu beka ga na ciri vakaveitalia tu ena wasawasa e veisaqasaqa tu kina na itukutuku, ena dua na bilibili talivaki tu ena veika eda vakabauta ga o keda ni dina?

Eda na rawa beka ni kunea na dina?

Na inaki ni noqu vosa sa ikoya meu vunautaka na itukutuku ni reki ni sa iKoya sara ga na Kalou vakaikoya—Na Turaga ni Lewevuqa ka kila kece tu na dina—sa yalataka tu vei ira na Luvena ni rawa mera na kila na dina vakataki ira.

Yalovinaka vakasamataka na cecere ni yalayala oqo:

Na Kalou Cecere ka Tawamudu, na Dauniveibuli ka bulia na lomalagi kei na vuravura oqo, ena vosa vei ira na yalodina era toro yani Vua.

Ena vosa vei ira ena tadra, raivotu, vakasama kei na vakilai ni ka.

O Koya ena vosa mai na sala ka sega ni vakalasui rawa vakakina, cecere cake mai na ka e se bau sotava na tamata. E dusimaki ira vakalou ka sauma na veitaro ni nodra bula yadudua.

Sa dina sara, era na tu o ira era na veivakalialiai ka kaya ni na sega ni yaco rawa, kevaka me a tiko na Kalou, ena tu e levu sara na ka yaga me cakava mai na Nona vakarogoca ka sauma na masu yadua ni tamata kece sara.

Ia au kaya vei iko oqo: E kawaitaki iko na Kalou. Ena vakarogoca o Koya, ka na sauma o Koya na nomuni taro yadudua. Ena yaco mai ena Nona sala kei na Nona gauna na isau ni nomu taro, ka vakakina, ena gadrevi mo dau rogoca na Domona, e vinakata na Kalou mo kunea na nomu sala lesu tale Vua, ka sai Koya na iVakabula,

na sala.⁵ E vinakata na Kalou mo vuli mai vua na Luvena, o Jisu Karisito, ka sotava na vakacegu titobu kei na reki ka yaco mai ena vakamuri ni sala vakatisaipeli vakalou.

Kemuni na noqu icaba, oqo e dua na vakatovotovo rawarawa, vakadonui mai vua na Kalou, e kunei ena dua na ivolanikalou makawa, ka soli tu ki na turaga, marama, kei na gone ka via vakatovolea:

iMatai, mo vakasaqara ena vosa ni Kalou. Na kena ibalebale oqori me wiliki na ivolanikalou ka vulica na nodra vosa na parofita ni gauna makawa kei na gauna oqo me baleta na kosipeli vakalesui mai i Jisu Karisito—sega ena inaki ni vakatitiqa se vakalelewa ia ena gagadre titobu me kunei na dina. Vakasamataka e lomamu na veika o na vakila, ka vakarautaka na nomu vakasama mo ciqoma na dina.⁶ “Ia kevaka dou sa sega ni rawa ni vakabauta, rogoca mada ga . . . de mani rawa mo dou vakabauta [na vosa ni Kalou].”⁷

iKarua, sa dodonu mo vakasamataka, vakanananutaka, ka mo

sasagataka vakaqaqa mo vakabauta,⁸ ka vakavinavinakataka na nona loloma cecere na Turaga vei ira na Luvena mai na gauna nei Atama kina noda siga ena nodra vakarautaki na parofita, daurairai kei na dauvakatakila mera liutaka na Nona Lotu ka vukeyi keda ena kunei ni sala lesu tale Vua.

iKatolu, mo kerea vua na Tamada Vakalomalagi, ena yaca ni Luvena o Jisu Karisito, me vakamataliataka na dina ni Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai vei iko. Kerea ena yalodina, ena lomamudou taucoko ka vakabauta na Karisito.⁹

E dua tale tikoga na *ikava* ni kalawa, sa solia tu veikeda na iVakabula: “Kevaka e dua na tamata sa via cakava na loma ni [Kalou], ena kila se sa ka mai vua na Kalou nai vakavuvuli, se’u sa vosa vakaiiu ga.”¹⁰ Se ena dua tale na kena itukutukuni, ena gauna o tovolea tiko kina mo vakadeitaka na dina ni ivakavuvuli ni kosipeli, sa dodonu mo bulataka taumada. Vakatovolea na ivunau ni kosipeli kei na ivakavuvuli ni Lotu ena nomu bula vakaiiko. Vakayacora ena yalodina, kei na vakabauta vakadede na Kalou.

Kevaka mo na vakayacora na veika oqo, sa nomu na yalayala ni Kalou—sa dau vakayacora o koya na Nona yalayala¹¹—e na vakaraitaka na dina vei iko o Koya ena kaukauwa ni Yalo Tabu. Ena solia vakalevu vei iko o Koya na rarama, ka na vakatarata mo raibasikata na butobuto ka

vakadinadinataka na rai vakayawa e lagilagi sega ni vakasamataki rawa, ka na sega ni raitayaloyalotaka na mata vakayago.

E so era kaya beka ni sa rui dredre na kena vakamuri se sega na betena me sasagataki. Ia au vakatura ni na ivakadinadina yadudua ni kosipeli kei na Lotu oqo e ka bibi duadua mo na rawata ena bula oqo. Ena sega ni vakalougatataki iko ka dusimaki iko walega ena bula oqo, ia ena dau vakadodonutaki iko talega ena nomu bula ka tawamudu.

Na Veika vaka Yalo ena Rawa ga ni Kilai deivaki mai na Yalotabu

Era a segata vakaukauwa na dauvakadidike mera kila deivaki na raba ni maliwa lala, me yacova ni ra sa vakasakiti cake mai na iyaya ni vakadidike me rawa ni ra soqona vakalevu cake na rarama ka rawa kina ni ra kila deivaki na dina e taucoko.

A vakavulica e dua na ivakavuvuli ni kila ka vakayalo na iApositolo o Paula. “Ia na tamata sa vakayago sa sega ni vakabauta na veika ni Yalo ni Kalou,” ka vola vakaoqo vei ira mai Korinica, “ni sa ka lialia vua, a sa sega ni kila rawa ko koya, ni ra sa kilai vakayalo ga.”¹²

Ena dua tale na kena itukutukuni, kevaka o vinakata mo kila na veidina vakayalo, sa dodonu mo na vakayagataka na kena iyaya donu. E na sega ni rawa ni o kila na veidina vakayalo ena

vakayagataki ni veiyaya ka ra sega ni rawa ni kidava.

Sa kaya vei keda na iVakabula ena noda veisiga oqo, “Raica sa vu ni rarama na Kalou; ia ko koya sa kunea na rarama ka tudei tiko ga vua na Kalou, ena vakararamataki vakalevu; io ena tubu tiko ga na nona rarama me yacova na siga lagilagi ko ya.”¹³

Na levu ni noda dolava na yaloda kei na noda vakasama vua na Kalou, na levu ni kena vakasavasavataki na yaloda ena rarama mai lomalagi. Ka veigauna eda vakasaqara ena yalodina kei na gumatua na rarama, eda sa vakaraitaka tiko kina vua na Kalou na noda tu vakarau meda ciqoma vakalevu cake tale na rarama. Vakamalua, na veika e dau buwawa, buto, ka yawa e liu era na matata, rarama, ka matau mai veikeda.

Ia ena sala vata ga oqori, kevaka eda na vakayawaki keda mai na rarama ni kosipeli, sa na kata remoremo mai na noda cina—sega ni dua ga na siga, se macawa ia vakamalua me dua toka na gauna—me yacova ni da raivuki ka sega me da kiladeivaki se cava eda a vakabauta taumada kina na kosipeli. Sa vaka me na ka lialia mai veikeda na veika eda a kila tu mai, baleta ni veika a dau matata tu ena dua na gauna sa yaco me ra buwawa, kataremoremo, ka tu yawa.

Oqo na vuna a kaya vakamatata kina o Paula ni sa ka lialia vei ira sa rusa tiko yani na kosipeli, “ia sa kena kaukauwa ga ni Kalou [vei keda] sa vakabulai.”¹⁴

E Sega na iVakatakilakila ni Vakatotovo

Na Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai e vanua ni tamata ka levu tu nodra veimataqali vakadinadina. E tu o ira na lewe ni Lotu e tudei ka, waqa rama vinaka tu e lomadra na nodra ivakadinadina. E so era se segata tiko mera kila vakaiira. Na Lotu sa ikoya na vale meda gole vata kina, veitalia na titobu se cere ni noda ivakadinadina. Au sega mada ni se bau kila me tu ena katuba ni noda veivalenilotu e dua na ivakatakilakila ka kaya tiko, “Sa dodonu me vaqo na balavu ni nomu ivakadinadina me rawa ni o curu.”

Na Lotu e sega ni baleti ira ga sa taucoko tu, ia sa baleti keda kece meda “lako vei Karisito, mo dou vinaka kina.”¹⁵ Na Lotu sa baleta na tamata vakataki kedaru. Na Lotu sa vanua ni veikidavaki kei na veisusu, sega ni veitawasei se veivosataki. E vanua meda dolele yani kina ka veivakayaloqataki, veilaveti, ka veitokonitaka na segati ni noda dui vakasaqara na dina vakalou.

Me kena itinitini, eda sa vulagi lako kece, ka da vakasaqara tiko na rarama ni Kalou ena noda ilakolako vakatisai-peli. Eda sega ni lewa e dua ena levu ni rarama ka tiko se sega ni tiko vua, ia, eda susuga ka vakayaloqataki na rarama taucoko me yacova ni sa matata, rarama, ka dina.

Na Yalayala Vei keda Kece

Meda kila tiko ni levu na gauna na rawati ni dua na ivakadinadina e sega ni cakacaka ni dua ga na miniti, dua na auwa, se dua na siga. E sega ni caka ga vakadua sa mai o koya tu yani. Na cakacaka ni vakasoqoni rarama vakayalo sa itavi ni bula taucoko.

Na nomu ivakadinadina baleta na Luve ni Kalou bula kei na Nona Lotu vakalesui mai, Na Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai, ena sega beka ni yaco totolo mai me vaka na ka o gadreva, ia au yalataka oqo vei iko: kevaka o na cakava na nomui tavi, ena yaco mai.

Ena ka lagilagi sara.

Au solia noqu ivakadinadina ni na vakasinaita na lomamu ena dina vakayalo ka vakararamataka na yalomu. Ena vakaraitaka vei iko na vuku savasava kei na reki taleitaki vakakina na vakacegu vakalomalagi. Au sa sotava oti vakaiiau na veika oqo ena kaukauwa ni Yalo Tabu.

Me vaka a yalataki ena ivolanikalou ni gauna makawa, ena sega ni tukuni rawa na kena tiko kei iko na Yalo ni Kalou, ka na vakavuna mo seretaka na loloma veivakabulai,¹⁶ lamata na matamu ki lagi, ka tabalaka na nomu vakacaucau vua na Kalou sa Cecere Sara, na nomu iVakaruru, nomu iNui-nui, na nomu iVakatawa ka Tamamu. A yalataka na iVakabula kevaka eda na vakasaqara, eda na kunea.¹⁷

Au vakadinadinataka ni dina na veika oqo. Kevaka o na vakasaqara na dina ni Kalou, e via buwawa toka ena gauna oqo, sega ni matata tu, ka tu vakayawa mai ena qai vakaraitaki mai vakamalua ka vakamatatataki, ka yaco me voleka sara ki yalomu ena rarama ni loloma soliwale ni Kalou. Ena vakaraitaki vakamatailalai vei iko na veika lagilagi vakayalo, sega ni vakamacalataki rawa ki na mata vakayago ena vakatakilai vei iko.

E sa noqu ivakadinadina ni rawa ni da yacova yani o keda kece na luve ni Kalou na rarama vakayalo oqo. Ena vakararamataka na nomu vakasama ka vakabula na yalomu, ka kauta mai na marau ena nomu veisiga. Kemuni na noqu itokani lomani, yalovinaka kakua ni vakabera na gauna ni nomu kunea, ka vaqaqacotaka na nomu ivakadinadina vakaiiko me baleta na nona cakacaka vakalou na Kalou, sa ikoya na cakacaka ni rarama kei na dina.

Ena sega walega ni vakalougatataki iko kei ira na nomu kawa na nomu ivakadinadina ni rarama kei na dina ena bula oqo, ia ena salavata talega kei iko me yacova na bula tawamudu, ena maliwa ni veivurevure tawayalani. Au vakadinadinataka oqo ka biuta vata tu kei kemuni na noqu veivakalougatataki ena yaca i Jisu Karisito, emeni. ■

IDUSIDUSI

1. Mosese 1:33.
2. Raica na Marcia Bartusiak, *The Day We Found the Universe* (2009), xii. E dau vakurabui vei au ni rawa meda dau nuidei ena keda itinitini. Ena so na gauna sa dau levu sara noda yalodei ka da nanuma ni da sa kila tu na kena dina kece. Kisi veivosakitaki tiko: “Simon Newcomb, na dean ni vakadidike ni maliwa lala e Amerika ena itini ni ika tinikaciwa ni senituri, a cauraka ena dua na veivakatabui namaki ena 1887 ni ‘so far as astronomy is concerned . . . we do appear to be fast approaching the limits of our knowledge. . . . The result is that the work which really occupies the attention of the astronomer is less the discovery of new things than the elaboration of those already known’” (Bartusiak, xv).
3. E ka talei na vakasamataka na Mosese 1:33, 35 ena rarama ni vakadidike “wale tikoga oqo”. A vakaraitaki vei Josefa Simici na ivola i Mosese ena Mataniciva Talei ena June ni 1830, ni se vu tu e dua na senijuri mai na nona a kacivaka o Edwin Hubble na nona a sa kunea eso na vuravura vakayawa e maliwa lala.
4. Raica, me kena ivakaraitaki, na Hubble Heritage Image Gallery ena heritage.stsci.edu/gallery/gallery.html.
5. Raica na Joni 14:6.
6. Raica na 3 Nifai 17:3.
7. Alama 32:27.
8. Raica na Vunau kei na Veiyalayalati 67:3.
9. Raica na Moronai 10:3–5.
10. Joni 7:17; raica talega na Same 25:14; Joni 3:21.
11. Raica na Vunau kei na Veiyalayalati 82:10.
12. 1 Korinica 2:14.
13. Vunau kei na Veiyalayalati 50:24.
14. 1 Korinica 1:18.
15. Moronai 10:32; raica talega na Vunau kei na Veiyalayalati 20:59.
16. Raica na Alama 5:26.
17. Raica na Vunau kei na Veiyalayalati 88:63.